

# DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztik: Dr. KUN BÉLA és Dr. RÉVÉSZ IMRE. Főmunkatárs: Dr. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

## Az ORLE negyedszázada.

Nagyon nehéz napokban üli alapításának negyedszázados fordulóját az Országos Református Leikészegyesület. Örömtüzek gyújtására, győzelmi zászlók lobogtatására még egy ilyen fontos határkőnél sem alkalmas a mai idő. De annál alkalmasabb komoly visszatekintésre, számadásra s az elért eredményekért hálát adó, a hibákért bocsánatot könyörgő és a hiányok betöltését kérő csöndes imádságra. És mi nem fejezhetjük ki jobban és bensőségesebben elismerésünket az Egyesület huszonöt éves élete és munkája iránt, mint annak a kijelentésével, hogy nemcsak zajos önjubilálásra, hanem ilyen csöndes, elmélyedő, magábaszálló ünneplésre is képesnek tartjuk őt a fejlődése mostani stádiumában.

Fejlődésről beszélünk, mert az ORLE életképességét és létjogosultságát a mi szemünkben legnyomatékosabban éppen az bizonyítja, hogy igen előnyös fejlődési pályát futott be ezalatt a negyedszázad alatt. Egyházpolitikai, sőt — éppen az egyházi politika végzetesen kettős arca miatt — a világi politika mezőit is nem egyszer horzsoló harcok szervezetnek indult s ma már ez az egykor uralkodó meghatározottsága, ha nem szorult is teljesen háttérbe, más, fontosságukban megnövekedett célkitűzései mellett kénytelen az egykorinál sokkal szerényebb megnyilatkozási lehetőségekkel beérni az Egyesület különböző életnyilvánulásaiban. A lelkészek anyagi helyzetének javítása volt kezdetben az egyik legátütőbb erejű (egyébként igen jogosult) harci jelszava és gyülekezési riadója s ma már ennek is csak a melléközöng szerepe jut a valamennyi között legislegfőbb és leggondosabb programmszerűséggel munkált nagy cél: a lelkészek szellemi színvonalának, hitvallási és hivatási öntudatának, keresztyén testvéri szolidaritásának folytonos fokozása mellett. És végül: kifejezetten lelkészi szervezkedés volt, a csaknem száz évvel azelőtt hamvukba holt „hierarchikus” törekvések felújításának veszedelmes látszatával s negyedszázad múltán, íme, ott áll mellette s vele vállvetve dolgozik és küzd

a magyar református „világiaknak” éppen ő általa létrehívott, rendkívül nagy jelentőségű országos szervezete: a Presbiteri Szövetség.

Ha más nem, ez a legutóbbi tény és eredmény még azokat is meg kellene hogy győzze az ORLE negyedszázadának áldásos és eredményes fejlődési vonaláról, akik (ha ugyan ma még vannak egyáltalában ilyenek, persze csak az idősebb generációkban) még ma sem tudják teljesen leküzdeni a huszonöt év előtti nagy kezdeti harcok és kavargások benyomásait s akikkel ezek a benyomások néha még ma is el-elfelejtetik, hogy azóta mit csinált az ORLE és ami még ennél is fontosabb: *mivé lett az ORLE.*

A kritikára mindig rászorult az Egyesület (hogyan szorult volna rá, mikor olyan hivatású egyének szervezete, akik a világon legjobban rászorulnak, éppen a hivatásuk Istennek tetsző betölthetése érdekében, úgy a barátságos, mint az ellenséges kritikára!), de a kritikát az ORLE mindig nemcsak elbírta, de ki is bírta és meg is bírta. Ma pedig, amikor a kritika már bizonyos történeti távlatban szemlélődhetik: a legtárgyilagosabb s talán leghűvösebb bírálatnak is el kell ismernie annyit, hogy az Egyesület létrejött *történeti szükségszerűség* volt s ezt a szükségszerűséget magatartásával, alkotásaival és fejlődésével, évtizedről-évtizedre szebben igazolta maga az Egyesület.

Történetileg ugyanis úgy áll a dolog, hogy negyedszázaddal ezelőtt a magyar református egyházban nagy, egységes és energikus megmozdulás, jövőt munkáló célok és eszközök érdekében, semmiféle más formában nem volt lehető, mint csak éppen abban, amelyben az ORLE létrejött. A hetvenes évek óta — amikor a Protestánségylet, az iskolapolitika és az egyházalkotmányi reform körül hirtelen támadt nagy harcok éppoly hirtelen le is zúgtak — holt vizekhez hasonlított egyházi életünk felszíne. A század utolsó tizedében az evangéliumi egyházmegújodás zászlaját már kitűzték egyes lelkes és önfeláldozóan bátor férfiak, de — sok minden szerencsétlen körülmény összejárásának következtében — hosszas harcaik után is csak

az lett a helyzet, hogy az ú. n. „belmissziói mozgalmak“ társadalmilag külön szervezkedtek s velük szemben kialakult a „hivatalos egyház“ boldogtalan fogalma és az így előállott kettőségnak az lett az egyik legszomorúbb következménye, hogy egy egész csomó olyan föladathoz, amelyek egyenesen életfenntartó fontossággal bírtak volna egyházunkra nézve, sem az egyik, sem a másik nem nyult. A „világiaknak“ az egyház életében leginkább hangadó része beérte a maga egyházalkotmányi és kormányzati tevékenységével, amelyet a hagyományos hűséggel és lelkesedéssel folytatott, de jobbára csak úgy folytatott, mint a magyar református középosztály tagjait a „noblesse oblige“ jussán hagyományosan kötelező közeleti tevékenység egy részét (s bizony, nem is mindig a legfontosabb részét) s nem úgy, mint egy semmiféle világi politikai, vagy közigazgatási tevékenységgel párhuzamba nem állítható, istentisztelet-szerű szent szolgálatot, amelyet a király Krisztus jobbágyának folytatnia kell minden tekintet nélkül arra, hogy a világi közelet terén előre viszi-e, vagy hátra.

A legkitűnőbb magyar református elmékben is — és itt igazán nem volt semmi különbség lelkészek és nemlelkészek között — a mult századközép klasszikus liberális világnézete uralkodott, amely a protestantizmus üdvét az állampolitika liberális intézményeinek, rendszerének és szellemének minél tökéletesebb kialakításától várta. Egy, a lelki nemességből következett optikai csalódás nem engedte idejekorán észrevenniök, hogy a liberális állam akkor igazán tökéletesen liberális, ha a legantiliberalisabb szellemű szervezkedéseknek is nagylelkűen teljes szabadságot biztosít a maga kebelében: tehát szabad játékot enged úgy az ultramontánizmusnak, mint a szociálistizmusnak, amelyek közül az előbbinek a magyar állampolitika, még leggyőzelmesebbnek látszó liberális korszakában is, csak egy-két jelentéktelen elősáncát tudta úgy, ahogy lerombolni, de erős várának belsejébe még csak egy golyót sem küldhetett — az utóbbit pedig a liberális állam, nagyon sok minden oknál fogva, egyenesen föltaplálta és nagyranövelte s azután már hiába akarta fölfalni, mint Kronos a gyerekeit.

A legszebb liberális verőfényben két oldalról gyülekeztek tehát a magyar protestantizmus feje fölé századunk elején a legnagyobb viharok. És ezekkel a viharokkal szemben az ORLE építette meg a legelső szélfogót és állította föl a legelső viharágyút. Nem állítjuk, hogy taktikája mindig és minden tekintetben szerencsés volt és a helyzetnek részleteiben is pontos ismeretén alapult: de azt legalábbis nagyon valószínűnek tartjuk, hogy az ORLE hatalmas, átfogó erejű és bátor, főképpen pedig *példaadó* megmozdulása nélkül — amelyet aztán gyors egymásutánban követtek a többiek — oldott kéveként érte volna nemcsak reformátusságunkat, de körülbelül az egész magyar protestantizmust a világ-

háború s mindaz a szünni nem akaró válságsorozat, ami vele és utána jött.

Az Országos Református Lelkészegegyesület negyedszázadának emberkéz írta kusza betűiből így mi az Úr Isten megtartó kegyelmének sugarait látjuk előderengeni.

R. I.

### A kollégiumi könyvtár átadásáról.

Régóta húzódó ügye immár a tiszántúli egyházkerületnek a kollégiumi könyvtár átadásának kérdése, melyet élénk figyelemmel kísér az egész magyar társadalom. Újabb lendületet adott ennek a kérdésnek a legutóbbi kerületi gyűlésen vívott nagy csata, melyről a beszámolót az egyik fővezér midőn megtartotta, új harcra hívta fel a közkatonákat. Azt a harcot azonban, melyet a vezérek nem tudtak eldönteni, kik mindenféle fegyverzettel fel voltak szerelve és az ellenséges hadállásokról is tiszta képet láttak: sokkal nehezebb lesz megvívni a gyenge fegyverzetű és hiányos felszerelésű, szűklátókörű közkatonáknak. A fővezéri jelentés bár gyönyörűen megvilágítja az egész hadszínteret, hogy anyagiakban milyen bőkezűen honorálná az állam a könyvtár átadását, nagyon találóan ismerteti a székely tehenéről mondott hasonlattal. Talán szerénytelenség is ama beszámoló után érdeklődni a szerződés egyes pontjai felől, mégis, mivel a harctéren is épp az olyan árkokba és bokrok mögé húzódik az ellenség, hova a fényszórók sugarai el nem juthatnak, én megpróbáltam az előttünk ismeretlen területen is vizsgálgatni és mondhatom nagyon meglepett, amiket ott láttam és hallottam.

Bámulattal hallgattam ugyanis azokat a legoptimistább képzeleteket is felülmuló ígéretek és kedvezményeket, melyeket az állam a könyvtár átadásáért új intézmények létesítése, fenntartása s a már meglévők nagyobb-mérvű támogatása és különféle segélyek nyújtása által biztosít a református egyháznak. Az államnak e bőkezű és nagylelkű felajánlása igazolta előttem a Gönczy Béla állítását, hogy: „a Kollégium könyvtára nagyobb érték, mint a Kollégium kétezerholdas birtoka, egész épülete, minden egyéb ingatlana és felszerelése együttvéve“. Amikor a szerződés megkötésére szinte csábítóan kecségtető aranyhidat lelki szemeim előtt láttam, megvallom nekem a bibliai „szoros kapu és keskeny út“ jutott eszembe és a trójai faló: Timeo Danaos et dona ferentes.

Szinte hihetetlen, hogy volna a szerződésnek olyan pontja, melyszerint a kerület vezető-sége kiválogathatja és visszatarthatja azokat a könyveket, melyeket nem akar átadni. Ha ez valóban így van és a szerződés eme pontja értelmében kiválogatnánk a könyvtárból egyházunk történelmi és hitvallási multjára vonatkozó legértékesebb műveket, akkor ez a szerződés reánk nézve nem volna egyéb egy kártyavárnál, amellyel együtt a történelmi átértékelés

eme szomorú korszakában rövid idő alatt rombadőlné a magyar református egyház híre, neve, dicsősége, mert a tudományos kutatás elől egyszerűs mindenkorra elzárnánk a magyar református egyház régi dicsőségét és ősi kultúráját hirdető bizonyítékokat és forrásműveket. Ez az eljárás lenne hasonlatos a biblia láncra veréséhez és nem a könyvtárnak az egyházkerület tulajdonában való maradása, mint azt egyesek hangoztatják.

Állítólag van a szerződésnek egy olyan pontja, mely jogot ad a kerületnek a könyvtár esetleges visszavételére. De hát örök érvényűek-e a szerződések? és nem lehet-e megnyírbálni a jogokat és többféleképp értelmezni a törvényeket? Feledjük a multat és ne gondoljunk a jövőre, csak nézzük a jelent és meglátjuk, hogy a szerződések, rendeletek, sőt az állami törvények is milyen változásoknak vannak kitéve. Hogyan teljesíti ma az állam egyházunkkal szemben fennálló köteleseit? A kongruát, a korpótléket és különféle segélyeket csak részben valorizálta és még azokat is leszállította, ellenben az illeték és közterheket, a nyugdíjjárulékokat, sőt legutóbb a helyi javadalmakat is felemelte, ezek következtében egyházaink eladósodtak, több a tönk szélére jutott s egyes helyeken már templomokat árvereznek. Mindezekért azonban én nem hibáztatom az államot, csupán azt mondom, hogy, ha teljesítené, vagy helyesebben, ha teljesíteni tudná az állam egyházunkkal szemben fennálló régi köteleseit, ilyen előnyös szerződés mellett én nyugodt lélekkel tudnám átadni a kollégiumi könyvtárat az államnak; így azonban félek, hogy újabb terhek vállalása által még kevésbé tudja teljesíteni egyházunkkal szemben meglévő köteleseit.

Most egy pár szót még arról, mi lenne hát a nagy könyvtárral, ha nem adnánk át az államnak? Teljesen kizártnak és elképzelhetetlennek tartom, hogy a kerület ne tudná azt tovább fenntartani úgy, hogy rendeltetésének megfelelően, habár ideiglenesen a réginél talán szűkebb keretek között is. Minden bizonnyal az állami könyvtáraknak is meg kell érezni a mai nehéz viszonyokat, mert az nem lehet, hogy míg az állam egyik kezével az egyházaktól oly nagy mértékben megvonja a támogatást, addig másik kezével lukullusi bőséggel halmozzon el egyes intézményeket. Ha pedig az állam egyházunkkal szemben teljesíti régi kötelezettségeit, az egyházak pedig tovább haladnak a takarékoságnak amaz ösvényén, melyen a kezdőlépést a Konvent már megtette, bizonybizonnyal találunk utat és módot a kollégiumi könyvtár kezelésére és gyarapítására. Jól esik hinni, hogy e mostani válságos időszak már a vége felé jár. De ha netalán még pár esztendőig elhúzódódnának is a nehéz állapotok és a könyvtár kellő gyarapításáról ideiglenesen le kellene is mondanunk, ez semmi esetre sem jelentené szerintem azt, hogy már most a könyvtárat zárjuk be, vagy adjuk át az államnak.

Nem tudom elképzelni, hogy csekély tiszteletdíjért is ne vállalkoznának megfelelő munkások a könyvtár kezelésére még abban az esetben is, ha az egyházközségekre kivetett kétfilléres járulék teljesen be nem folyna is.

Nemes Andor lelkésztestvérem fejtegetését én nagyon különösnek találom. Egy 240 lelkes gyülekezetnél ugyanis én nem azt a 4.80 P-ös könyvtárjárulékot, hanem a 103.06 P-s egyéb közterheket találom rendkívül soknak és azt hiszem, hogy azokból a közterhekből lehetne egyes tételeket csökkenteni, hogy a kollégiumi könyvtár ne külön teherként nehezdedjen az egyházakra. Azt én is elismerem, hogy a terhek emelése neheztelést von maga után, de azt nem hiszem, hogy akadna egy 240 lelkes gyülekezet, melyben 4.80 P-t nagyobb megterhelés nélkül össze ne lehetne gyűjteni a kollégiumi könyvtárra. Abban az esetben, ha a kétfilléres járulék be nem folyna, akadna talán 24 ember, aki 20 fillért, vagy egy pár, aki még pár pengőt sem sajnálna erre a nemes célra. Hát őseink mennyit áldoztak érte? Hogyan létesítették és hogyan tartották fenn a hosszú évszázados üldözés és elnyomás ideje alatt? Vagy talán kihalt volna már az ősök hite és áldozatrakész buzgó vallásossága teljesen egyházunk híveiből? Hitünk gyengeségéről és vallásosságunk ürességéről állítjuk ki az utókor számára a szegénységi bizonyítványt, ha lemondunk a kollégiumi könyvtár fenntartásának terheiről és a tékozó fiú eljárásához lesz hasonló cselekedetünk. Iskoláink átadásáról sokan hallani sem akarnak, pedig az iskolai terhek álomban sem hasonlíthatók a kollégiumi könyvtár fenntartásának költségeihez. Nem terhel kisebb felelősség bennünket a kollégiumi könyvtár fenntartásáért, mint iskoláinkért. Az ősi örökséget meg kell becsülni, még ha terhet és áldozatot kíván is tőlünk annak fenntartása. Igen, a „fényes mult“ kötelez, a sivár jelen pedig tanít és figyelmeztet!

## TUDOMÁNY

### Bevezetés a Barth Károly theológiájába.

— W. A. Visser t'Hooft —

(Folytatás és vége.)

XXX.

Remélem, hogy ezek a nagyon is rövid fejtegetéseim a Barth tanításának lényeges alapelveiről vannak annyira világosak, hogy legalább bizonyos első, általános benyomást tudnak kelteni arról az üzenetről, amelyet ő hozott nekünk. Hallgatnom kellett sok fontos részletről, mert nem akartam nagyon hosszan kiterjeszkedni. Ahelyett, hogy ezeket a részleteket szaporítanám, most inkább még a maga egészében kívánom jellemezni a Barth gondolkodását,

azután pedig arról szólok néhány szót, milyen jelentősége van öneki a mai keresztyén gondolkozás számára.

A Barth gondolkozása minden ízében eschatologikus és ennél fogva dualisztikus gondolkozás. Ez azt jelenti, hogy ő ezt a világot egy másik világgal, egy transcendens valósággal való viszonyában, a mi emberi történetünket egy másik történettel való viszonyában nézi. És én azt hiszem, Barthnak teljesen igaza van akkor, amikor azt állítja, hogy ő ezzel a szemléletmódjával bibliai talajon áll. Az ő eschatológiája azonban semmiképpen nem abban a népiesen együgyű értelemben fogandó föl, amely értelmet gyakran tulajdonítottak s tulajdonítanak mai napság is az eschatológiának. Barth nem valami millenista próféta. Az ő eschatológiája radikális: ő egyszerűen hiszi, hogy az a másik világ, az eljövendő istenországa csakugyan más ország — elannyira, hogy mi egyszerűen képtelenek vagyunk elmékedéseket szólni róla. Az, amit róla alkothatunk — úgy mond — csak „határfogalom“. Éppen ilyen radikálisok nézetei az emberi történet és az isteni történet egymáshoz való viszonyáról is. Nem fogadja el a természetfölöttiről az átlagos orthodoxia elméleteit, nem állítja, hogy ebben a mai világunkban vannak természetüknel fogva isteni szigetek: ez a világ mindig ez a világ marad és az emberi történet folyama megszakíthatatlan. Ebbe a világba tartozik bele a Biblia, az Egyház, Jézus Krisztus is. A történeti kritika, akármily szélsőséges, elvileg jogosult. Isten ellenben — Isten. Az Isten cselekvése, az Isten kijelentése, mint ilyen, nem fogható meg az emberi ész kategóriáival. Tehát a történelem képtelen eldönteni, vajjon igaz-e a Bibliának az az állítása, amely szerint az Isten szólott és eljött ebbe a világba. A függőleges vonalat soha sem lehet levezetni a vízszintes vonalból, sem megfordítva. A hitet nem másíthatja meg sem a történelem, sem a lélektan — és ezeket szintén nem másíthatja meg a hit. Amazok egyfelől és a hit másfelől a valóságnak egymástól tökéletesen különböző síkjain fekszenek, még ha van is egymással összeköttetésük.

Innen érthető, hogy Barth állandóan két fronton harcol, mert az „orthodox“ teológiát épp úgy kénytelen visszautasítani, mint a „liberálist“. De innen érthető az is, hogy mindkét táborból csatlakoztak hozzá: radikális újszövetségkritikusok — pl Bultman — épp úgy, mint régi iskolájú orthodox theologusok, lutheránusok és kálvinisták egyformán. Ez a mód, ahogyan ő felébe tud emelkedni a theologiai iskolák közti merev és túlon túl leegyszerűsített elválasztó vonalnak, rendkívüli jelentőséggel bír mai helyzetünkben, mert megment bennünket attól a megalázó választási kényszertől, amely csak kétféle protestánst ismer: olyat, aki az újság kedvéért kap az új dolgokon, és olyat, aki az óság kedvéért ragaszkodik az óhoz. Barth minket olyan protestantizmusra tanít, amelyik a

saját lábán akar megállani és nem ismer el más tekintélyt, mint magát az Istenét az Ő kijelentésében.

Még csak az a kérdés, helyesen vagy helytelenül magyarázza-e ő ezt a kijelentést. Ezen a ponton a vita még nem zárult le. A magam személyére nézve még nem zárult le. A magam személyére nézve azt mondhatom, hogy amióta foglalkozom a Barth theológiájával, évről-évre jobban megerősödöm abban a meggyőződésben, hogy Barth az Evangéliumnak olyan lényeges elemeit hozta újra napfényre, amelyeket a modern gondolkozásban adott értelmezésük egészen elhomályosított. Az élet eschatologikus fölfogása, amelyet mi szép lassan a theologiai rendszereink legutolsó lapjaira száműztünk, mert nem tudtunk mit csinálni vele, igenis ott van mind az Ószövetségben, mind az Újban. Az Ó- és az Újszövetség egysége megint egy másik tény, amelyet a valódi történeti kritikának nem lehet csak úgy egyszerűen megkerülnie. Ámde hogyha ez az egység egyszer megvan és ha egyszer bizonyos, hogy a Jézus tanításait az ószövetségi istenüzenettől függetlenül nem lehet megérteni, akkor az a mód, ahogyan Barth a kijelentés tartalmát magyarázza, semmiesetre sem csak egy új theologiai rendszer megalkotása s általában nem „újítás“. Akkor a Barth bibliatolmácsolása sokkal közelebb áll magához a Bibliához, mint a modernista tolmácsolás, amely az Istennek irántunk való szeretetét magától értődő igazságnak fogja föl, nem pedig paradoxonnak, „dialektikus“ igazságnak. Ugyanez áll a Jézus és a Pál viszonyára is. A Barth gondolkozása nagyon sokat köszönhet a Pál apostolának. De vajjon azt jelenti ez, hogy magának a Krisztusnak gondolkozásához nem áll közel? Ezt csak azok fogják minden fenntartás nélkül állítani, kiknek számára a liberális Krisztuskép a dogma: a huszadik századnak ama prófétái, akiknek abban áll a prédikálása, hogy bennünket jóakaratra és jóságra buzdítanak.

Fennmarad mindazáltal két másik ellenvetés, amelyeket gyakran hangoztattak Barthtal szemben: az egyik az, hogy tanításában nem érvényesül eléggé az Evangéliumnak bámulatos egyszerűsége, a másik pedig az, hogy nem juttatja eléggé kifejezésre az Evangéliumban rejlő örvendező vonást.

Ez a két gáncs könnyen érthető. Hiszen az bizonyos, hogy a Barth gondolkozása távolról sem nevezhető egyszerűnek. A dialektikus módszer, a paradoxon használata bonyolulttá, néha scholastikus jellegűvé teszi azt a gondolkozást. Pedig „*non in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum*“ — mondja Ambrosius. De Barth ezt igen jól tudja és csak annyit felel rá egyszerűen, hogy különbség van a között, amit a theologusok gondolnak, meg a között, amit Isten cselekszik. Isten nem szorul rá a dialektikára — de a theologusok nagyon is rászorulnak. Az Evangélium igenis egyszerű — az egyszerűek számára, ámde mi nagyon is messze vagyunk az egyszerűségtől s ezért mi

az Evangéliumot nem tudjuk újra megközelíteni gondolkozásunk fáradságos erőfeszítése nélkül. Telítve vagyunk rationalismussal s ezért tűnik föl előttünk olyan nehéznek, sőt olyan unalmasnak a dialektikus módszer, a paradoxon módszere. Hogyha közelebb volnánk az igazsághoz, könnyebbnek és rövidebbnek látszanék annak útja is.

Ami már most az örvendező vonásnak a Barth theológiájában kifogásolt hiányát illeti, azt nevezetesen, hogy ő annyira hangsúlyozza a kétségbeesést, ami oly feltűnő ellentétben áll az Újszövetség örömhírével — e tekintetben a gáncs kétségtelenül sokkal jogosultabb, de egészben véve mégis igazságtalan. Mert a Barth küldetése elsősorban negatív jellegű: ő össze akar törni mindenféle hamis theodiceát. Főadata hasonlít a Keresztelőéhez: azt nem állítja, hogy ő hozza az Evangéliumot, csak azt, hogy odavezet hozzá. Egy bizonyos szempontból tekintve azonban az ő igehirdetése mégis csak a lehető legörvendetesebb üzenet, amely ebben a mi modern világunkban egyáltalán elképzelhető. Ez pedig abban áll, hogy Barth föltárja előttünk az Isten világegyetemének csodálatos objektivitását, hogy megszabadít bennünket a „vallásosság” értékeinek aggodalmas hajszolásától és hogy egész theológiáját a lelki szegénységre építi. Hányan vannak közöttünk olyanok, akik meddő órákat töltöttek el személyes vallásos tapasztalatok halmozgatásában és ezek a tapasztalatok mindig éppen akkor nem állottak rendelkezésükre, amikor legnagyobb szükségük lett volna rájuk! Az ilyeneket önmaguktól, ó-emberüktől annak a nagy igazságnak elfogadása szabadította meg, hogy az egyetlen, ami fontos, az Istennek szent Lelke, és hogy ez a Lélek azokkal van, akik éheznek és szomjúhozna, nem pedig azokkal, akik jól vannak lakva — vallásos tapasztalatokkal! És hányan vannak olyanok is, akik megpróbálták megőrizni az emberi tökéletesedésre és haladásra vonatkozó eszményi elgondolásaikat, de azt kellett tapasztalniok, hogy ez az eszmény ebben a világban, egy kibírhatatlan realizmus súlya alatt újra meg újra megbukik! Az ilyeneket az eszményüktől is, de a kiábrándulástól is annak az igazságnak elfogadása szabadította meg, hogy az Isten országa el fog jönni a maga idejében és hogy Isten erre a célra fölhasználja ugyan a mi erőfeszítéseinket is, de csak a *Maga* módján, amelyet mi nem ismerünk és nem is szükség, hogy ismerjük. Isten munkában van még nyomorúságunk napjaiban is. Hat énreám is és én bennem is, még akkor is, ha nem látom, hogyan és ha észre sem veszem. Ő uralkodik mindenkoron. Országa eljő, akármily nyomorultul dolgozzunk is mi az eljövételén. Ő az Úr, mi pedig haszontalan szolgálak vagyunk.

Haszontalan szolgálak — de mégis csak szolgálak. Olyanok, amilyenek egyáltalában lehetünk, minden mi bűnünkkel és hitetlenségünkkel. Az Isten kegyelme valósággal kegyelem.

„*Gratia vero nisi gratis est, gratia non est*”, mondá Augustinus. Barth azért jött, hogy ezt az *örvendetes* igazságot tegye tudatosabbá számunkra.

## IRODALOM

**Az Úr szolgálatában.** Czeglédy Sándorné Kósa Margit, a ceglédiek kiváló papnéja, fenti cím alatt két vaskos kötetet írt; az elsőt a *Vasárnapi Iskola*-ügy szolgálatában, elméleti és gyakorlati vonatkozásban; a második kötet címe *Bibliaórák*, itt is komoly értékű tanulmányok állanak első helyen a bibliakörök vezetéséről, utána pedig 42 bibliaórai feldolgozott lecke; végül még a predestinációról egy felolvasás anyagául szolgáló tanulmány. Mindkét kötetet a szerző mélységes hite sugározza be napsugárral; minden dolgozata komoly bizonyágtétel számba megy. Stílusa, tárgyalási módora végtelenül közvetlen és könnyed és ez a legfőbb értéke. A legmelegebben ajánljuk mindazoknak, akik az egyházépítés munkáját gyakorolják. Bárcsak minden lekipásztor és belmissziói munkás kezében ott lehetne ez a kitűnő könyv! Megszerezhető a Sylveszter-nyomdában. (Budapest, VII., Hermina-utca 37.) U. S.

## HALOTTAINK

**Szentpéteri Kun Gyula** nyugalmazott székesfővárosi tanácsos, a budapesti református egyházközség presbitere, élete nyolcvannyolcadik évében aug. 13-án meghalt. Kun Gyula a ki-egyezés évében lépett a főváros szolgálatába s ötven évvel ezelőtt lett tanácsos. Mint ilyen, huszonnyolc éven át állt előbb a köz-, majd a magánépítési ügyosztály élén. Elévülhetetlen érdemei vannak a főváros nagyarányú fejlődésében. A nagyszabású vízművek, sok templom, színház, iskola, egyéb középület emelkedett az ő idejében. Milliók mentek át a kezén évről évre és vállalkozók hada leste a gráciáját. Maga Kun Gyula és családja ellenben puritán egyszerűségben élt. Páratlan szorgalmú tisztviselő, nagyszabású szónok, sziklaszilárd jellemű férfi volt. Valamikor népszerűségétől zengett Budapest. Három tisztújítás alkalmával volt polgármester-jelölt s mindig csak néhány szavazattal maradt kisebbségben. Harmadizben, 1904-ben azzal reparálták a mellőzését, hogy kiváló érdemei elismerésül alpolgármesteri javadalmat állapítottak meg a számára. Akkor a lapok felelegettek, hogy a rendkívüli elismerést sem a kormánynak, sem a fővárosnak nem köszönte meg. De az volt az álláspontja, hogy amit az ember nem kér, azt megköszönni sem kell. Ő pedig a maga számára sohasem kért semmit. Hosszú közéleti pályáján nem is érte más külső elismerés, minthogy a főváros díszpolgári oklevelét ő vitte el Kossuth Lajosnak és ő volt a vezetője annak a küldöttségnek is, amelyik a

Kossuth hamvaiért Torinoba ment. Pattogó beszédű, de vidám kedélyű, európai képzettségű kemény magyar volt, aki nem titkolta sem hajlhatatlan 48-as elveit, sem azt a meggyőződését, hogy Budapest vezetését keresztyén kézen kell tartani. Pedig az ő közszolgálatá idején — 1910 előtt — ezek az elvek sokszor akadályozták az emelkedést. Testben is hatalmas erejű ember volt, aki még 75 éves korában is előtornásza volt a Nemzeti tornaegylet öregurak csapatának. A Nemzeti tornaegyletnek másfélévtizeden át elnöke is volt és testnevelési ügyekben a közoktatási kormány is rendszeresen kikérte a véleményét. Családi élete a legszebb bizonyossága puritán erkölcsének. Pár évvel ezelőtt elvesztett felesége, Weber építőművész leánya s a nagynevű Lodz Károly unokahúga, maga is fővárosi tanítónő volt férjhezmenetelig. Két fia közül az egyik miniszteri titkár, a másik fővárosi tisztviselő; három leánya közül egy — summa cum laude avatott doktor — középiskolai tanár, kettő tanítónő. Vagyis mind egyik komoly munkával keresi a kenyerét. Kár, hogy a református egyházban, amelynek hosszú évtizedeken át volt presbitere, nem jutott nagyobb munkakörhöz Kun Gyula, akihez hasonló erős tehetségű, munkás és puritán életű emberekre van szüksége az egész magyar társadalomnak s közelebbről református egyházunknak. Temetése augusztus 15-én délután volt. Muraközy Gyula lelkipásztor méltatta nagyon szép beszédben a Kun Gyula élete tanulságait, majd a főváros által adott díszsírhely mellett a főváros, a Nemzeti tornaegylet s az Öreg tornászok szónoka búcsúzott a halottól. Lapunk szerkesztője nagybátyját gyászolja a pátriarkha-kort ért megholdogultban.

**Berky Juliánna**, Berky Sándor hajdúbagosi nyug. lelkész leánya, 27 éves korában, 10 és fél évi sorvadás után, aug. 2-án jobblétre szenderült. Édesanyja halála óta járta a kálváriát; a debreceni klinikán hunyt el, de Hajdúbagoson, édesanyja mellé temettetett aug. 4-én. A. B. F. R. A.

## KÜLÖNFÉLEK

**Lapunk legközelebb** — ezúttal utoljára kettős számmal — szeptember 4-én jelenik meg. Onnantól kezdve ismét minden szombaton megjelenik.

**Baltazár Dezső** püspök betöltötte püspöki szolgálatának huszonegyedik évét. Augusztus 15-én sok áldáskívánás szállt érte az Egek Urához e haza minden részéből.

**József királyi hereceg**, a magyar katonák hős tábornagya, aki különös megbecsüléssel emlegeti Debrecen és vidéke fiait, — betöltötte hatvanadik életévét.

Az **ORLE** konferenciái e hó 18-án már megkezdődtek Karcagon. A közgyűlés 22-én lesz. A jubilaris közgyűlésen ünnepelni fogják

Baltazár Dezső püspököt, aki az **ORLE**-nek alakulása óta elnöke. A jubileum alkalmából az Egyetemes Konvent is képviselteti magát a közgyűlésen. A konvent képviselője Kun Béla egyetemi tanár lesz.

**S. Szabó József**, lapunk egyik legrégebb és legerdemesebb munkatársa, a folyó hó 15-ikén töltötte be gazdagon megáldott életének 70-edik esztendejét. Neve a magyar protestáns irodalom és nevelésügy ma élő munkásai közt a leg tiszteltebb helyek egyikén fénylik; a gyöngé testben lakozó törhetetlen lélek a nyugalom éveit is újabb s újabb szép munkákra és szolgálatokra használja föl. Az Úr legyen erőssége bizonyosságtévő öregkorának s vajha elvezérelné szelid, hatalmas kézzel az első bibliai korhatártól munka- és életkedv teljességében a másodikig!

**Bibliáórák a debreceni nagyerdőn.** A dr. Dancsházy S. és Uray S. lelkészek vezetése alatt működő debreceni bibliakörök, a nyári szünidőben, egyesített bibliáóráikat a debreceni Nagyerdőben tartják minden vasárnap délután 1/2 órákor. Az erdőben sétálók közül is nagyon sokan csatlakoznak a hallgatóság egyre gyarapodó táborához. Ez az új missziói munka előreláthatólag erdei istentiszteletté fogja kinőni magát, amit teljes örömmel üdvözölhetünk.

**Nagy földműves konferencia Berettyóújfalun.** A magyar KIE mozgalom évről évre áldott alkalmakat teremt a földműves ifjúság számára. Ez évben Berettyóújfalun lesz nagy földműves konferencia következő programmal: Reggeli bibliakörök tárgya: Jézus Krisztus és a földműves ifjú főcímmel. A Jézushoz jutás külső akadályai, A Jézushoz jutás belső akadályai, Minden akadályon át Jézushoz. Délelőtti előadások: „Miért vagyok keresztyén és református“, Fiúk és lányok, gazdasági és társadalmi kérdések. Délután: Barátságos sportverseny, repülőlabda bemutató, szónoklati verseny. A szónoklati verseny tárgya: Mi haszna van a földműves ifjunak a RKIE munkából? 25-én este írásban beadandó, tíz percnél nem tarthat tovább előadása. Vasárnap délután missziói utak a környékre. Este: Ping-pong bemutató. Szavaló és elbeszélés verseny. Csak egy saját szerzeményű darabbal lehet szerepelni. Úgy a verset, mint az elbeszélést aug. hó 12-ig kellett beküldeni a Szövetségbe 20 filléres bélyeggel. Táborüz. Vasárnap este evangélizálóest a berettyóújfalusi templomban: „Út a boldogság felé.“ A konferencia időtartama aug. hó 25—28. Résztvehetnek a konferencián 16 éven felüli földműves ifjak. Résztvételi díj 5 P. (Háromnapos étkezés, kedvezményes vasúti igazolvány, szállás.) Jelentkezéskor 2 P beküldendő. Pokrócot, lepedőt hozzon mindenki. Aki nem akar hozni, az egy pengőért kaphat szállást a Leventeházban (csak 40 személy!). Jelentkezés beküldendő: Budapest, Horánszky-utca 26. I., Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége címén.

A leendő debreceni hittanhallgató urakat felkérem, hogy címüket velem válaszos levelező-lapon közölni szíveskedjenek, én aztán értesíteni fogom őket, hogy melyik idősebb theologus-testvérükkel vegyék fel a levélbeli érintkezést, aki minden kérdésükre felel, várja őket az állomásnál s a beiratkozásnál is segítségükre lesz. Ugyancsak kérem az összes Debrecenben tartózkodó és lakó theologus urakat, hogy hivatalomban minél előbb felkeresni szíveskedjenek. A debreceni református Kollégium széniora.

**Vallásstanári vizsga.** A sárospataki theologiai akadémia igazgatósága közli az érdekeltekkel, hogy a legközelebbi s a folyamatban levő ciklusban Sárospatakon az utolsó vallásstanári képesítő vizsgálat szeptember hó 23-án (írásbeli) és 24-én (szóbeli) lesz. Az igazgatóság felhívja a vizsgára jelentkező akadémikusok figyelmét arra, hogy kellően felszerelt folyamodványokat f. *Farkas István* püspök úrhoz címzetten legkésőbb szeptember hó 5-ig az Igazgatóság címére küldjék el a 75 P vizsgálati díjjal együtt.

**Bakó László**, a szegedi reformátusok kiváló lelkésze, július 24-én töltötte be szegedi lelkészkedésének 10. évfordulóját. A sok jókívánsághoz mi is Isten áldását kérjük további munkájában.

**Borsos Károlynak**, a tiszántúli református egyházkerület középiskolai felügyelőjének a Kormányzó úr a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a tankerületi kir. főigazgató címet adományozta. Kitüntetése alkalmából köszöntjük őt és munkáját Isten áldása kísérelje.

**Lelkészmeghívások.** A szeghalmi református egyházközség Tildy Zoltán lelkészt, a Keresztényen Család szerkesztőjét egyhangúlag lelkipásztorává hívta. — Az orosi református egyházközség lelkészi állására Biró Sándor tiszalóki segédlelkészt hívta meg. Az Úr legyen a pásztorokon és a gyülekezeteken.

## Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2445/2447—1932. szám.

### Körlevél

a kebelbeli nagytiszteletű esperes urakhoz és valamennyi tanintézet tek. Igazgatóságához.

Tudomásulvétel céljából felhívom figyelmét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium kiadásában megjelenő *Hivatalos Közlöny* f. hó 1-én megjelent 15. számában közzétett alábbi rendeletekre:

28,747—1932. V. A latin nyelvnek a reáliskolákban és leányliceumokban való rendkívüli tanítása.

60,151/VIII./d) sz. Az iskolai író- és tan-szerek egységesítése és árának leszállítása.

39,827—1932. sz. A polgári iskolákban a tandíjmentesség és tandíjkedvezmény engedélyezése és megvonása.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1932 augusztus hó 6.

**Dr. Baltazár Dezső,**  
püspök.

2451—1932. szám.

### Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az Egyetemes Konventnek az 1932. évi április hó 27—28. napjain tartott ülésén a súlyos anyagi helyzetbe jutott egyházközségeknek a földteherrendezési eljárásba való bekapcsolódása tárgyában 300—1932. sz. alatt hozott határozatára utalással — az érdekelt egyházközségekkel leendő közléselrendelésével — tudatom, hogy az Egyetemes Konvent elnöksége fent jelzett célból benyújtandó kérvények alaki kellekeire nézve kérdéssel fordult a földteherrendező országos bizottság elnökéhez. — Ezzel egyidejűleg kérdést intéztem aziránt is az Elnökség, hogy a protestáns egyházak által az országos protestáns hitelszövetkezet útján felvett dollárkölcsonök bevonhatók-e a földteherrendezési eljárásba. Az e tárgyban kapott válasz szerint a földteherrendezési eljárásba bevonás iránt jogi személyek, így egyházak is nyújthattak be kérvényt, azonban a kérvény beadásának határideje 1931 szeptember 30. volt. Ilyen kérvényt az OFB ma már nem fogad el. Az ezévi július hó 9-i hivatalos lapban megjelent 3800—1932. M. E. sz. rendelet azonban a legminimálisabb fizetési feltételek mellett mindenkire szólnak haladékokat ad 1932 nov. hó 1-ig. A rendeletben csupán az foglaltatik, hogy kereskedelmi társaság nem veheti igénybe ezt a kedvezményt. Ebből az következik, hogy más jogi személyek igénybe vehetik. Amennyiben azonban az egyházaknak nemcsak ingatlanukból, hanem más forrásból is vannak jövedelmeik, a kérdést az dönti el, hogy vajjon a túlnyomó jövedelem a földből ered-e? Ez a rendelet a dollárkölcsonökre is kiterjed, míg a földteherrendezés ezeket nem érintette. Az őszi folyamán november 1. előtt még új rendelet megjelenésére várhatunk, amely a földteherrendezési eljárást kiterjeszti.

Atyafiságos szeretettel

Debrecen, 1932 augusztus hó 9.

**Dr. Baltazár Dezső,**  
püspök.

TARTALOM: R. I.: Az ORLE negyedszázada. — A kollégiumi könyvtár átadásáról. — Tudomány: Bevezetés a Barth Károly theológiájába. — Irodalom. — Halottaink. — Különlék. — Hivatalos értesítés. Körlevelek.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere

## Szlezák László

harang- és ércöntöde, harangfelsze-  
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál



BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE  
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR  
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

**A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.**

### SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése  
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.  
Magyar gyártmányú zománc-edények,  
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.  
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1932—1547

## Protestáns egyházi irodalom!

- Dr. Baltazár Dezső:** Elég nekem az Isten kegyelme (Prédikációk) . . . 1.—  
— A próbáltatások idejéből . . . . . 50  
Csűrös: Példának okáért. I. . . . . 2.80
- Czeplédy Emánuel:** Baltazár Dezső református püspök életrajza . . . . . 2.50  
Debreczeni István: Kicsoda ez? (Prédikációk). . . . . 5.—  
— Sírjátok a sírokkal (Temetési beszédek) . . . . . 4.—
- Dr. Erdős Károly:** Méliusz világító lámpásának sugarai. . . . . 30  
**Fosdick:** A szolgálat értelme . . . . . 4.40  
**Győry Elemér:** A kettős tüzes nyelvek fényében (Prédikációk) . . . . . 5.50  
**Dr. Illyés Endre:** A magyar református földművelő nép lelki élete . . . . . 2.90  
**Dr. Incze Gábor:** Keresztelési beszédek . . . . . 3.—  
— A magyar református imádság a XVI. és XVII. században . . . . . 6.—  
— Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira) . . . . . 7.—  
**Kovács János:** Gyalogösvény (52 ifjúsági prédikáció) . . . . . 4.—
- Dr. Sz. Kun Agota:** A debreceni református Nagytemplom . . . . . 3.—  
**Makkai Sándor:** Öntudatos kálvinizmus . . . . . 3.60  
**Musnay:** Újszövetség . . . . . 8.—  
— János evangéliumának és leveleinek magyarázata . . . . . 4.—  
— A magyar biblia története . . . . . 1.20  
**Orosz Tamás:** Napsugár a szent berkekben . . . . . 4.—
- Révész Imre:** Kálvin élete . . . . . 80  
— Révész Imre élete . . . . . 8.—
- Dr. Révész Imre:** Az ige fénye (Prédikációk). . . . . 1.20  
**Szabó Gyula:** Sötétségből világosság legyen! (Prédikációk) . . . . . 3.—  
**S. Szabó József:** A debreceni református kollégium tanárai és kiválóbb növendékei . . . . . 3.20  
**Szalonnás János:** A református leány (Kötve) . . . . . 6.—  
**Dr. Török István:** A Barthi theologia elméleti és gyakorló-lelkészi szempontból . . . . . 50  
— Barth Károly theológiájának kezdetei . . . . . 3.—  
**Varga József:** Korálkönyv . . . . . 6.—  
**Dr. Vasady Béla:** A hit misztériuma . . . . . 7.—  
**Vincze Elek:** Mi láttuk az ő dicsőségét. . . . . 5.—  
(Prédikációk) . . . . . 5.—  
**Vincze Károly:** Istennek angyalai . . . . . 4.—

Fenti művek kaphatók:

## „MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben, Debrecen,  
Ferenc József-út 26. szám alatt.